

FORL

*-en mycket vanlig
tandsjukdom hos våra katter*

TEXT OCH ILLUSTRATION: ALEXANDRA EIGER
BILD: EIVOR RASEHORN

FORL står för Feline odontoclastic resorptive lesions och är en av de vanligaste förekommande tandsjukdomarna hos katt. I en svensk studie påvisades FORL hos 32 % av de undersökta katterna och förekomsten ökar med stigande ålder. Det är framför allt medelålders och äldre katter som drabbas av denna tandsjukdom. Även vilda kattdjur som bland andra gepard, leopard, vildkatt och lejon drabbas av FORL men i lägre omfattning. Hund, människa, gris, råtta och mus kan också drabbas av liknande tandsjukdom.

Trots mycket forskning så vet man fortfarande inte varför vissa katter utvecklar FORL. Sjukdomen kan inte förebyggas utan bara behandlas och övervakas och det är viktigt att regelbundet undersöka en katt med FORL då sjukdomen är mycket smärtsam.

KATTANDENS ANATOMI

För att kunna förstå sjukdomen bättre är det bra att känna till kattandens anatomi. Den vuxna katten har 30 permanenta tänder som består av tolv framtänder, fyra hörntänder och 14 kindtänder.

Katttänder består anatomiskt av krona, hals och rötter. Stommen i tandbenet som är en mineraliserad benliknande vävnad. I tandbenet finns kanaler där nerver och blodkärl går. Inne i tanden finns

ett hålrum som kallas för pulparum. Där finns blodkärl, nerver och bindväv. Tandens är fäst i käkbenet genom små bindvävstrådar som omger roten. Tandhalsen är övergången mellan krona och rot och täcks av tandköttet. Tandkronan, som är tandens synliga del, täcks ytterst av emalj som är kroppens hårdaste material.

SJUKDOMSFÖRLOPP OCH SYMPTOM

Sjukdomen börjar på mikroskopisk nivå i tandens rot/rötter. Roten bryts successivt ner och käkben växer in i rötterna. Processen sprider sig också upp till tandkronan och till en början ses ytliga skador på tandkronan nära tandköttskanten. Skadan blir mer och mer omfattande och leder till att pulpan inuti tanden blottas. När tandben och pulpa blottas så gör det mycket ont. Ofta kan man se rött, lättblödande tandkött som vuxit in i skadan. Om sjukdomen får fortgå så kommer till slut hela tandkronan att vittra sönder och falla bort. Flera tänder kan vara angripna och skadornas svårighetsgrad kan variera mellan olika tänder hos samma katt.

Katter med FORL kan uppvisa olika symptom. I vissa fall är de mer diffusa och det är vanligt att FORL upptäcks i samband med munsanering hos veterinär. Vanliga symptom är svårigheter att tugga och att katten tappar mat runt matskålen när

den äter. Katten kan även gnissla tänder och undvika kall och hård mat. Ibland tuggar katten bara med ena sidan av käken. Sämre aptit är inte det vanligaste symptomet och det beror på att många katter äter snabbt och mycket trots stora tandsmärutor.

När veterinären tittar i kattens mun kan rött, inflammerat tandkött ses i anslutning till en drabbad tand. Ofta ses mer tandsten på en tand med FORL då katten undvikit att tugga med den tanden och då ansamlas mer tandsten. Man kan även se att tandkött fläckvis vuxit in på tandkronan.

Vissa förändringar kan finnas under tandköttskanten. För att upptäcka sådana förändringar ges katten en lugnande spruta och sen undersöks alla tandrader med en speciell sond. Vanligtvis sitter skadorna på kindtändernas utsida och kindtänderna längst fram i underkäken brukar drabbas först.

Katter kan också drabbas av karies men det är mycket ovanligt. Kariesangrepp ses på kindtändernas tuggytor och skiljer sig därmed från FORL där angreppen sitter på utsidan av tänderna.

BEHANDLING

Om veterinären upptäcker att katten lider av FORL så är nästa steg att söva katten och röntga alla tänder. Röntgen är en

Veterinär Alexandra Eiger jobbar med smådjur på Stockholms Djurklinik i Bromma. Specialistområde: kattens sjukdomar, mjukdelskirurgi och tandsjukdomar.

mycket viktig del av undersökningen då det endast via tandröntgen går att bedöma tandens rötter och det är grunden för vilken åtgärd som utförs.

Tänder drabbade av FORL delas in i typ I och typ II beroende på nedbrytningsgrad. Vid typ I ses skador i emalj och tandben och med intakta tandrötter. Det är vanligast hos katter som samtidigt lider av tandlossning. I dessa fall måste de drabbade tänderna dras ut med rötterna. Om rötterna lämnas kvar uppstår ofta infektion runt roten som orsakar smärta för katten. Vid typ II kan man se att käkbenet i varierande grad vuxit in i tandrötterna och förstört strukturen vilket gör att roten inte kan dras ut. Då utförs istället en så kallad kronamputation. Hela tandkronan avlägsnas och tandköttet sys över. Då kommer inte katten att ha ont längre vilket är syftet med behandlingen.

Alla tänder bör röntgas på en katt som lider av FORL. Sjukdomsprocessen börjar i rötterna och via tandröntgen kan man se vilka tänder som är angripna och som måste övervakas. Så länge som processen håller sig i rötterna så har inte katten ont i den

drabbade tanden. Därför lämnas de tänder som endast har förändringar i rötterna kvar och kontrolleras med jämna intervall.

Det finns i nuläget ingen annan behandling än att ta bort de tänder som drabbats av FORL, antingen genom utdragning eller kronamputation. Det viktigaste är att få katten smärtfri.

SKÖTSEL OCH KOST

Efter att de drabbade tänderna åtgärdats brukar katten få smärtstillande, antiinflammatorisk medicin i några dagar. Närmaste veckan efter operationen ska katten endast äta blötmat. Sen går det bra att erbjuda torrfoder igen. Det är viktigt att se till att katten kommer igång att äta och dricka ordenligt. Om så inte sker bör veterinär kontaktas. Oftast rekommenderas ett återbesök till veterinär efter två veckor för att kontrollera att läkningen skett tillfredsställande.

Många katter fortsätter att äta torrfoder trots att flera tänder tagits bort på grund av FORL och/eller tandlossning. Det gäller även katter som fått alla kindtänderna borttagna. Många kattägare är oroliga att

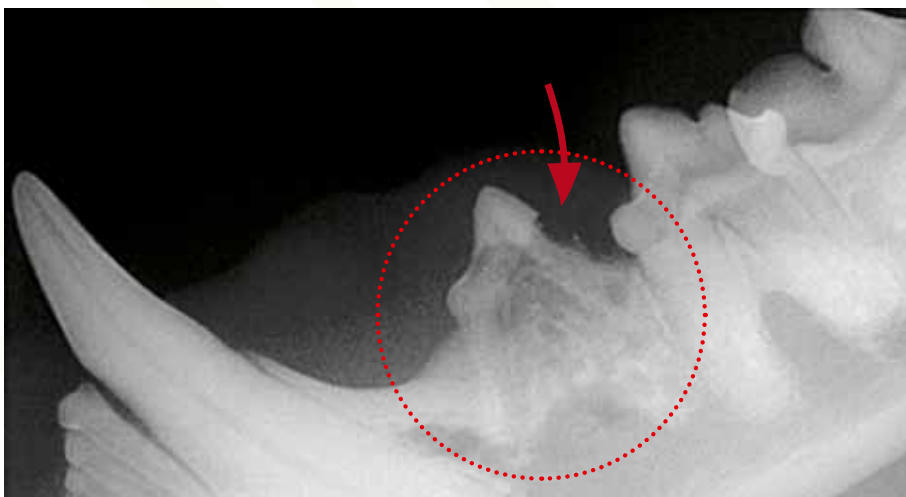
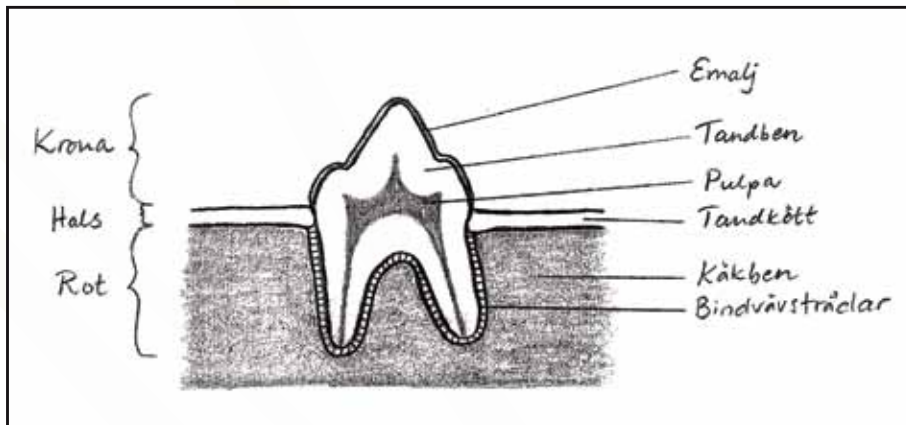
katten inte kan leva utan tänder. Det stämmer inte, en katt utan tänder kan absolut leva ett bra liv. Katten kommer må mycket bättre då den inte längre har ont i tänderna och munnen. Om katten inte kan äta torrfoder går det alldeles utmärkt att ge blötmat istället. De besvär en tandlös katt kan få är att tungan kan falla ut åt sidan och de kan ibland dregla mer.

Det finns inga specifika kostråd för en katt som blivit behandlad för FORL. Om katten tycker om torrfoder och vill fortsätta äta det så finns det ingen anledning att byta foder. Annars får man försöka att hitta ett foder som katten gillar och som även är anpassat till kattens ålder och hull.

De flesta försäkringsbolag täcker inte kostnaderna för åtgärd av FORL. Tandåtgärder är ofta kostsamma och det finns fall då kattägaren inte har råd med behandlingen. Eftersom FORL är en så smärtsam sjukdom så är det snällaste att låta katten somna in så att den inte fortsätter att lida. En gammal katt som även har andra sjukdomar som till exempel njursvikt är ibland inte en lämplig kandidat för sövning och åtgärd av drabbade tänder då det kan förvärra njurarnas redan kritiska tillstånd. Då kan avlivning vara ett bättre alternativ för katten.

En katt som lider av FORL ska regelbundet undersökas av veterinär, djurtandläkare eller djursjukvårdare med inriktning på djurtandvård. Då kan man kontrollera om fler tänder drabbats av FORL. Kontrollera brukar ske med sex till tolv månaders intervall förutsatt att kattägaren inte upptäcker symptom tidigare.

Kindtand hos katt i genomskärning.

Röntgenbild av underkäke hos katt. På kindtanden längst fram ses håligheter i tandkronan och rötterna ser resorberade ut vilket betyder att tanden är drabbad av FORL.

